

N:o 9.

Af Herr Grafström: Om ändring af Kongl. förordningen af den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning samt om ändring af Kongl. förordningen af 11 December 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Mången trodde, att med Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 31 Oktober 1873 skulle äntligen en tillräcklig religionsfrihet hafva vunnits och att dessa tid efter annan återkommande rop om religionstvång och religionsförföljelse skulle förstunmas. Man inbillade sig nemligen, att, när man hade öppnat tillfället för hvar och en medlem af den svenska kyrkan, som vore missnöjd med hennes lära eller ordning, att från henne utgå och antingen sluta sig till något förut varande religionssamfund eller ock bilda ett nytt sådant och att, när detta utträde ur kyrkan var för sin officiella giltighet endast beroende af ett par lätt verkställbara anmälningar hos vederbörande pastor, de missnöjde äfven skulle begagna sig utaf det erbjudna tillfället och sjelfve gå ut genom den dörr, som man för dem öppnat. Men man har misstagit sig. Ehuru lagstiftningen medgifver, att den, som icke vill lyda kyrkans lagar, endast behöfver förklara, att han icke vill lyda dem, och ehuru en svensk medborgare genom en sådan förklaring icke förlorar någonting nämnvärdt af medborgerliga rättigheter, så äro af den icke obetydliga skara, som i sjelfva verket redan separerat sig från kyrkans bekännelse och lagar, de ganska få, som begagnat sig af denna rättighet, men dereinot de ganska många, som, kvarstående i kyrkans yttre gemenskap ehuru i tanke och handlingssätt från henne afvikande, icke kunna undgå att komma i beröring med hennes lagar och då lika högljudt som någonsin förut ropa på förföljelse. Vi hafva till exempel i landet ett fullständigt organiseradt religionssamfund, den så kallade Baptistförsamlingen, med eget presterskap, egna kyrkor och skolor, egen bekännelse och egna religionsbruk; hvilket kyrkosamfund dock officiellt ännu omslutes utaf den svenska kyrkan, mot hvars

lagar detta kyrkosamfunds medlemmar i alla stycken uppenbart bryta. De vägra att af kyrkans prester låta sina barn döpas och sin ungdom konfirmeras eller på något sätt i religionsläran undervisas, och när då, såsom en naturlig följd af detta formvidriga förfarande, en kollision inträffar emellan en fordran af den kyrka, som man officiellt tillhör, och en vägran af sådana kyrkans, endast i yttre mening ännu der qvarstående, medlemmar att underkasta sig denna fordran, då går man icke ut ur kyrkan, utan man föredrager att qvarstanna och omgifva sig med ett för godt pris vunnet martyrs-kaps gloria. När till exempel den svenska kyrkan genom Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 11 December 1868 velat på sitt område skydda sina medlemmar »från andeliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna Gudstjensten», så anser man denna kyrkans skyldighet att för sina egna medlemmar utöfva en sådan tukt för alldeles obehörig och då man uppträdt med andeliga föredrag, uppenbart syftande till kyrklig söndring, och drabbats af denna hennes tukt, har man i in- och utlandet klagat öfver förföljelse i stället för att enkelt utreda sakens rätta förhållande.

Den tanke, som legat till grund för dissenterlagens stadgande, att det officiella utträdet ur den svenska kyrkan måste beledsagas af en personlig anmälan deraf, är utan tvifvel värd all vår aktning. Man har i de separerandes egna händer velat lägga det betydelsefulla afgörande beslutet. Men erfarenheten har, som sagdt är, visat, att man vid lagstiftningen förutsatt något, som dock icke alltid finnes, nemligen den ärligheten, att den, som icke vill underkasta sig den ordning, som det svenska kyrkosamfundet måste, lika väl som hvarje annat kyrkosamfund, fordra af sina medlemmar, icke heller skulle vilja bära detta kyrkosamfunds namn. Och man har icke tänkt sig, att den svenska kyrkans motståndare skulle för sina angrepp emot henne finna det fördelaktigare att vara omslutna af en yttre gemenskap med henne, än att utom hennes område angripa henne. En fiende finner dock det vida bättre, att inom sjelfva fästningen få anlägga sina förstörelseverktyg än att beskjuta henne utifrån.

Skall religionsfriheten blifva en full verklighet uti ett land, så är det ej nog med att hvarje enskild medborgare får en oinskränkt frihet att dyrka sin Gud, huru han det behagar, utan dertill fordras äfven, att de särskilda religionssamfundet få fullständig frihet att oqvalda af sina vedersakare röra sig efter sin egen uppfattning och sina egna lagar. Man har ofta talat om Amerikas förenade stater såsom ett religionsfrihetens förlofvade land. Nåväl, må man gifva akt på förhållandena i

detta land, så skall man finna, att likaväl som den borgerliga lagen der skyddar hvar och en enskild från all religiös förföljelse, så betraktar han ock de särskilda religionssamfundet såsom sjelfständiga moraliska personligheter och skyddar dem från allt obehörigt intrång af från dem affallna medlemmar och från andra fientliga angrepp. En hvar har full rätt att sluta sig till något religionssamfund, som vill upptaga honom. eller också att icke alls sluta sig till något, men så länge han tillhör ett religionssamfund, så måste han underkasta sig dess lagar, sådana det sjelf gifvit sig dem, eller också utgå derifrån.

Nu torde det icke kunna nekas, att den svenska kyrkan är ett religionssamfund lika väl som hvarje annat. Skall hon då ensam vara värnlös gent emot alla sina angripare? Skola alla hennes lagar, de viktiga som de obetydliga, kunna saklöst trampas i stoftet af dem, som kalla sig hennes egna medlemmar, under det att hvilket annat samfund som helst kan få stifta sina egna lagar och noggrant öfvervaka deras efterföljd?

När sådant kan ske, måste en brist i lagstiftningen förefinnas; och det är denna brist, som jag värdsamt vill påpeka och för hvars afhjelpande jag vågar föreslå en lagförändring.

Den 3 § af Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning af den 31 Oktober 1873 lyder sålunda:

Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande kristen lära och vill för den skull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling, han tillhör; uppgifve ock det trossamfund, hvartill han vill öfvergå. Framhärddar han i sin afsigt, inställe sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäla sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken. Ej må någon på grund af anmälan, som skett innan han fyllt årtion år, anses från svenska kyrkan skild. I främmande församling må ej heller någon före nämnda ålder upptagas.

Först må anmärkas att §:n innehåller huru förfaras bör med medlem af svenska kyrkan, som omfattar främmande kristen lära, och att der således icke lagstiftas angående den, som omfattat icke kristen lära. Ej kan meningen vara, att en sådan skulle fortfarande anses tillhöra den svenska kyrkan, utan man har väl icke tänkt sig möjligheten af ett affall från allt hvad kristendom heter. I våra dagar kan man dock mycket väl tänka sig en sådan möjlighet. Vi hafva till exempel den så kallade positivismen, som förnekar en Gud och själens odödlighet och äfven bildat ett slags religionssamfund med en egendomligt utpräglad kult. Om

nu en medlem af den svenska kyrkan skulle omfatta positivismens lära och ville ur svenska kyrkan utgå, så vore det väl mot religionsfrihetens grundsats stridande att förvägra honom detta, likasom ock det vore föga öfverensstämmande med den svenska kyrkans välförstådda intresse att inom sig behålla en sådan medlem. Denna oegentlighet kan också lätt undvikas om ordet kristen i §:s första mening utstrykes.

I §:n göres, såsom ofvan blifvit sagdt, utträde ur kyrkan beroende af en anmälan derom hos vederbörande pastor. Att detta icke är tillräckligt har erfarenheten visat. Och finnes icke i sjelfva verket äfven andra sätt att anmäla, att man vill ur kyrkan utträda eller har de facto redan utträdt, än genom en muntlig eller skriftlig anmälan derom? Eller kan icke ett uppenbart brytande mot vissa väsentliga kyrkans stadganden också innebära en sådan anmälan? Jag tänker mig tre sådana fall: det första, när medlemmar af den svenska kyrkan inom en längre tid, till exempel inom ett år, vägra att låta döpa sina barn; det andra, när medlemmar af den svenska kyrkan vägra att af svenska kyrkans presterskap mottaga någon religionsundervisning och, ehuru hunna till myndig ålder, vägra att konfirmeras; och det tredje, när medlemmar af svenska kyrkan begå Herrans heliga nattvard på ett sätt, som är stridande mot kyrkans lagar. I alla dessa tre fallen kunna ju dessa svenska kyrkans medlemmar anses hafva genom sitt förfaringssätt afgifvit den anmälan om utträde, som § afser. Jag får derföre vördsamt föreslå ett tillägg till § i detta syfte och skall hafva äran att här nedan framställa den formulering, som jag dervid tänkt mig.

I §:n säges, att den, som vill ur kyrkan utträda, skall för kyrkoherden i den församling han tillhör uppgifva det trossamfund, hvartill han vill öfvergå. Detta stadgande synes mig icke lämpligt. Ty för det första innebär det alls icke någon garanti, att den utträdande också verkligen kommer att tillhöra det trossamfund, som han uppgifver. Detta beror ju nämligen icke blott på honom sjelf utan också på detta trossamfund, hvilket måhända icke vill upptaga honom; Och för det andra kan detta stadgande endast hafva afseende på en öfvergång till redan befintliga trossamfund. Några nya sådana skulle strängt taget icke kunna bildas. Det är nämligen först sedan medlemmar af svenska kyrkan trädt ur henne, som de kunna sägas bilda egna samfund, men då de nu, innan de utträda, skola uppgifva detta, som ännu icke finnes, så skulle ju deraf blifva en följd, att de också aldrig lagligen kunna få tillfälle att utträda. Jag anser således detta stadgande innebära ett onödigt hinder för religionsfriheten och vågar föreslå dess borttagande.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 11 December 1868 ger åt församlingarnas kyrkoråd en rättighet att förbjuda lekmän, som äro medlemmar af svenska kyrkan, att hålla andliga föredrag, hvilka anses leda till kyrklig söndring m. m. Den, som så blifvit varnad, kan, om han ej deraf låter rätta sig, dömas till böter, hvilka åter kunna förvandlas till fängelse. Det har ofvanföre blifvit antydt och det är allom bekant, huru detta stadgande, uppenbarligen endast en kyrkans tukt för egna medlemmar, blifvit uttydt såsom en hennes förföljelse mot olika tänkande. Riktigare synes mig ock vara, att öfverträdelse af hennes lagar, ej bör leda till det straff, som der omtalas. Hon bör ej kunna döma sina olydiga medlemmar till annat än varning och uteslutning. Men denna rättighet bör hon fasthålla, ty den är den mest naturliga och den mest nödvändiga för hvarje religionssamfunds sammanhållning. Jag skulle därför anse lämpligt, att denna förordning erhöles den lydelse, att, sedan kyrkorådet förbjudit den söndringsväckande talaren att inom församlingen vidare uppträda och denne icke desto mindre fortsätter sin öfverklagade verksamhet, det skulle tillkomma vederbörande pastor att hos sitt Domkapitel anmäla förhållandet och att det då skulle på Domkapitlets pröfning i hvarje särskildt fall bero, att skriftligen tillställa sagde talare en förklaring att, derest han ej upphörde med sin verksamhet, han blefve från svenska kyrkan skild, samt att, om han ej rättade sig derefter, slutligen förklara honom från kyrkan skild.

Jag vågar hålla före, att, om dessa föreslagna förändringar skedde, knappast någon möjlighet återstode för en konflikt emellan svenska kyrkan och från henne afvikande trosbekännare, ty antingen skulle dessa senare själfmant utgå från henne eller också blefvo de, när konflikten inträffade, genom sakförhållandenas egen kraft från henne skilda. Sådana konflikter hafva hittills egentligen inträffat af trenne anledningar. Först: när medlemmar af svenska kyrkan velat ingå äktenskap, men af kyrkans presterskap ej kunnat erhålla lysning, emedan de ej blifvit konfirmerade. Om en fortsatt vägran af kyrklig konfirmation leder till utträde ur kyrkan, så kan enligt 4 § af dissenterlagen ej längre lysning vägras. Vidare: har konflikt inträffat, när medlem af svenska kyrkan vägrat att åtlyda det förbud för hållande af andliga föredrag, som af något kyrkoråd kan göras. Om en fortsatt sådan vägran leder till utträde ur kyrkan, så kan derefter en sådan predikant icke längre af kyrkorådet förhindras i sin proselytverksamhet. Och slutligen har på senaste tiden en konflikt inträffat, när medlemmar af svenska kyrkan firat Herrans nattvard i strid mot kyrkolagens föreskrift. Om ett sådant förfarande anses liktydigt med en anmälan om utträde ur kyrkan, så äro dessa

personer derefter fullt berättigade att fira nattvarden huru och hvar de behaga. På detta sätt tillgodoses både svenska kyrkans och de från henne separerades rätt. Hon har ej rätt att störande ingripa i deras verksamhet, men de hafva ej heller rätt att störande ingripa i hennes. Och detta är religionsfrihet i full mening.

Med anledning af hvad jag nu haft äran yttra får jag vördsamt föreslå:

att § 3 af Kongl. förordningen af den 31 Oktober 187° angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, måtte erhålla följande lydelse:

1:o. Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling, han tillhör. Franhärdar han i sin afsigt, iuställa sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäle sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken. Ej må någon på grund af anmälan, som skett innan han fyllt aderton år, anses från svenska kyrkan skild. I främmande församling må ej heller någon före nämnda ålder upptagas.

2:o. Medlem af svenska kyrkan, som antingen vägrar att döpa sitt barn, oaktadt han derom af vederbörande pastor påmints och ett år förflutit, sedan barnet föddes, eller ock vägrar att af kyrkans presterskap mottaga föreskrifven religionsundervisning och att konfirmeras, oaktadt han uppnått myndig ålder, eller ock deltagar i sådan nattvardsgång, som af svenska kyrkans lagar förbjudes, skall anses genoin detta sitt förfaraude hafva gifvit till känna sin afsigt att ur kyrkan utträda. Det ankomme då på pastor i den församling han tillhör att för honom i vittnens närvaro förklara, att pastor så uppfattar hans förfarande och, om tvenne månader derefter förflutit, utan att han förklarat sig vilja ändra detsamma, skall han anses från kyrkan skild och pastor derom göra anteckning i kyrkoboken.

I sammanhag härmed får jag vördsamt föreslå en ändring i Kongl. förordningen af den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andakts-

öfning, nemligen att orden: *hvar, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra Riksdaler, måtte utgå och ersättas af dessa: Om nu sådan lärare, som ofvan nämnes, underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkorådets förbud, skall pastor inberätta förhållandet till vederbörande Domkapitel. Ankomme då på Domkapitlet, att underätta sådan lärare, att Domkapitlet anser fortsättningen af en sådan öfverklagad verksamhet såsom en anmälan om utträde ur svenska kyrkan, och om sådan lärare ej deraf låter sig rätta och två månader derefter förflutit, varde han från svenska kyrkan skild; och göre vederbörande pastor derom anteckning i kyrkoboken.*

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 Januari 1877.

Frith. Grafström.

N:o 10.

*Af Herr **Frith. Grafström**: Om anslag till vårdanstalten i Stockholm för sinnesslöa barn.*

Styrelsen för Föreningen i Stockholm för sinnesslöa barns vård hade till Kongl. Maj:t inkommit med en underdånig ansökan om nådig proposition till Riksdagen om höjande af det af Riksdagen redan beviljade